

РОЗДІЛ 3

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН

УДК 378.016:51]:373.2.011.3-051

Гнатенко О. С.*

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ПЕДАГОГА ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСТУПНОСТІ ДОШКІЛЬНОГО І ПОЧАТКОВОГО НАВЧАННЯ

У статті розглядаються шляхи професійного становлення студентів спеціальності «Дошкільна освіта», формування готовності майбутніх спеціалістів до здійснення наступності в роботі дошкільного навчального закладу та початкової школи.

Ключові слова: наступність, дошкільна освіта, початкова освіта, математичний розвиток.

Соціокультурні зміни у суспільстві, які відбуваються останнім часом, актуалізують проблему побудови суцільного освітнього простору, пошуку нових систем здійснення спадкоємних зв'язків освітніх ланок. На зміну освітній парадигмі просвітництва приходить парадигма культуротворчості і культууроосвіченості, основними тенденціями оновлення педагогічного процесу стають гуманізація й гуманітаризація, інтеграція й особистісна орієнтація.

У контексті сучасного розуміння освіти як важливого фактору розвитку та саморозвитку особистості стає необхідним вивчення психолого-педагогічного підґрунтя наступності, що забезпечує готовність дитини до засвоєння сучасного способу життя, соціального й професійного досвіду з урахуванням її потенційних можливостей. У такому аспекті дослідження проблеми наступності стає актуальним для всіх ланок системи освіти. Зокрема, значну увагу необхідно приділити питанню переходу від дошкільного закладу до початкової школи, оскільки на цьому етапі вперше виникає ситуація розриву наступності, пов'язана з переходом дитини з одного освітнього середовища в інше.

У сучасній педагогічній літературі наявні дослідження з проблеми наступності між освітніми ланками (Б.С.Гершунський, С.М.Годник, Ю.А.Кустов та інші), зокрема, вивченню наступності між дошкільними закладами і початковою школою присвячено ряд досліджень, у яких розглянуто деякі особливості її впровадження відповідно до специфіки психічного розвитку дітей 5-7 років (Н.Ф.Виноградова, Р.О.Должикова, В.Я.Ликова та інші). Результати цих досліджень дозволяють визначити теоретичні, організаційно-методичні основи наступності, технології її реалізації в умовах неперервної освіти. В.П.Сергеева пропонує розв'язувати проблему наступності організаційно, шляхом підготовки спеціаліста подвійного профілю – вихователя-вчителя дітей дошкільного і молодшого шкільного віку.

Разом з тим, слід визнати недостатність системних напрацювань у галузі формування професійної готовності майбутніх спеціалістів дошкільної освіти до здійснення наступності в роботі дошкільного навчального закладу та початкової школи. Досі залишається недостатньо дослідженим зміст цієї готовності, теоретичні положення та технологія здійснення процесу її формування у студентів напрямку підготовки «Дошкільна освіта» у вищій школі. Потребують дослідження і вирішення наявні протиріччя між важливістю усвідомлення майбутніми педагогами суті наступності та недостатньою спрямованістю навчального

* © Гнатенко О. С., 2012

процесу у вищому навчальному закладі на створення умов, що забезпечили б формування розуміння її необхідності в ході професійного становлення студентів; між необхідністю реалізації психолого-педагогічних основ наступності і переважним здійсненням лише організаційних умов наступності між дошкільним закладом і школою; між сучасною потребою в педагогах, здатних забезпечити наступність і відсутністю у змісті педагогічної освіти системних уявлень про шляхи її проектування і реалізації; між зростаючими вимогами до професіоналізму вихователів дошкільних закладів, їх готовності до особистісно-орієнтованої взаємодії з дітьми, підтримки індивідуально-особистісного розвитку дитини на етапі переходу в початкову школу та недостатністю розвинених технологій, що допомогли б студентам набутти повноцінний практичний досвід їх здійснення.

Актуальним у практичній підготовці фахівця у ВНЗ є, таким чином, дослідження науково-методичного забезпечення базової підготовки педагога до реалізації наступності дошкільної і початкової освіти. Необхідно розробити сучасні підходи до реалізації переходу дітей дошкільного віку в початкову школу, вимоги до педагогічної діяльності для його повноцінного, безконфліктного здійснення, визначити зміст і критерії оцінювання професійної готовності майбутніх спеціалістів до забезпечення такого переходу.

У вищій школі має бути сформована модель процесу формування професійної готовності студентів напряму підготовки «Дошкільна освіта» до діяльності, спрямованої на забезпечення наступності між дошкільним закладом та школою, відпрацьовані технології поетапного формування готовності студентів до реалізації цього завдання, вироблені критерії оцінювання їх ефективності. Необхідно уточнити поняття наступності у контексті гуманістичної парадигми освіти, виявити сучасні підходи до її реалізації з урахуванням спрямованості на забезпечення психолого-педагогічної підтримки дитини при переході на новий щабель життєдіяльності, визначити специфіку педагогічної діяльності у особистісно-розвивальному напрямку.

Процес формування професійної готовності педагога до забезпечення наступності дошкільної та початкової освіти має базуватись на засадах, що забезпечують становлення і розвиток педагога як суб'єкта професійної діяльності, відбуватись динамічно у єдності мотиваційно-ціннісної орієнтації і спрямованості на допомогу дитині у здійсненні переходу від дошкільного закладу до школи. Вчитель-вихователь має усвідомлювати специфіку перехідного періоду, мати чітке уявлення про труднощі, які виникають у цей час у дітей, створювати умови, що відповідають особливостям розвитку дитини у цей період, володіти технологіями взаємодії та психолого-педагогічної підтримки, що відповідає сучасним вимогам до професійної діяльності.

Питання розробки концепції неперервного математичного розвитку дітей дошкільного і молодшого шкільного віку є актуальним, оскільки дошкільна педагогіка традиційно обмежувалась створенням педагогічних концепцій виховання дошкільника і сьогодні спостерігається низка протиріч у дошкільній математичній освіті. Намагання розв'язати існуючі проблеми шляхом створення змістовно оновлених, але не достатньо методично розроблених програм дошкільної освіти, створення альтернативних освітніх програм, що реалізують різні підходи до питання навчання і розвитку дітей дошкільного віку, актуалізує необхідність розробки концептуальних підходів до побудови системи неперервної математичної освіти дошкільників і молодших школярів, визначення змісту дошкільних програм та їх взаємозв'язку зі шкільною програмою з математики, забезпечення повного і якісного методичного супроводу цих програм.

Актуальність розробки концепції неперервного математичного розвитку обумовлена як необхідністю відповідати сучасним вимогам до особистісно-орієнтованого освітнього процесу в дошкільному закладі, так і потребі створення неперервного освітнього процесу на дошкільному і початковому шкільному етапах з метою максимально повного розвитку дітей з урахуванням їх індивідуальних особливостей.

Питання впровадження розвивального навчання дітей молодшого шкільного віку розглядались у працях Л.В. Занкова, В.В. Давидова, Н.Б.Істоміної, А.А.Столяра, П.Ерднієва та ін. Для дошкільників питання розвитку співвідносять в основному з розвитком творчих здібностей дітей.

Психолого-педагогічні умови розвитку творчих здібностей дітей активно досліджуються (Ю.Д.Бабаєва, Н.С.Лейтес, О.Л.Мельникова, В.І.Панов, Т.В.Сімаєва, А.І.Савенков, М.І.Фідельман, Н.Б.Шумакова, О.І.Щебланова, В.С.Юркевич та інші), проте спеціальних досліджень математичного розвитку дітей дошкільного і молодшого шкільного віку практично немає.

Розвиток пізнавальних здібностей дошкільників у процесі вивчення математики розглядали Данилова В.В., Рихтерман Т. Д., Михайлова З.А.; наступність у дошкільній і початковій математичній освіті Кочурова Є.Є., Рудницька В.Н., Сагимбекова П., питання керівництва вихователем дошкільного закладу математичним розвитком дітей Абашина В.В., Єник О.А. Майже усі дослідники розглядають поняття математичного розвитку дітей як формування їх математичних знань і умінь.

Зазначимо, що таке тлумачення поняття «математичний розвиток» є найбільш розповсюдженим у практиці навчання дошкільників математики і основу її закладено в роботах Л.А. Венгера [3, с. 69]:

«Метою навчання на заняттях в дитячому садку є засвоєння дитиною певного, визначеного програмою обсягу знань і умінь. Розвиток розумових здібностей при цьому досягається у процесі засвоєння знань побічно. Розвивальний ефект навчання залежить від того, які знання повідомляються дітям і які методи при цьому застосовуються.» З цього очевидно, що автор надає перевагу сумі знань, а методи навчання підбираються залежно від характеру цих знань, тобто, займають другорядну, пояснювально-ілюстративну позицію. Розумовий розвиток дитини при цьому вважається мимовільним наслідком такого навчання.

Зв'язок між змістом освіти та розвитком процесу мислення незаперечний, психологічно і дидактично обґрунтований відбір цього змісту є базою математичного розвитку, однак виключно зміст не забезпечує математичний розвиток дитини. Якби математичний розвиток був наслідком лише засвоєння математичних знань, достатньо було б визначити коло тверджень, що повідомляються дітям, відповідний метод навчання і одержати високий математичний розвиток усіх поспіль. Однак багаторічний досвід апробації підручників з математики для початкової школи, зміст яких змінювали за рахунок збільшення частки алгебраїчного матеріалу, введення елементів теорії множин, комбінаторики, тощо, свідчить, що помітного підвищення рівня математичного розвитку учнів початкових класів внаслідок цього не спостерігається. Проте стверджувати, що зміст навчального матеріалу не впливає на рівень розвитку математичного мислення дітей неправомірно.

Д.Б.Ельконін, В.В.Давидов у своїх дослідженнях переконливо доводять, що зміст освіти в значній мірі визначає рівень розвитку мислення учнів початкової школи і питання оновлення цього змісту є важливою частиною проблеми організації навчання молодших школярів, хоча накопичення знань саме по собі не вирішує проблеми. Дитина не пам'ятатиме всі повідомлені їй конкретні факти або твердження, але свідоме їх засвоєння, оперування ними дозволяє у подальшому розв'язувати різноманітні, щораз складніші завдання, підвищувати математичну культуру.

Необхідність забезпечення наступності математичної освіти дитини на дошкільному етапі та у початковій школі вимагає від вихователя знання сучасних шкільних програм і методик математичної освіти дитини. Ускладнення виникають при виборі та математично і методично грамотної реалізації одного з підходів до математичної освіти дошкільника, аналізі узгодження із шкільною програмою з математики.

У процесі навчання у ВНЗ студент має озброїтися освітніми та моніторинговими технологіями, які дозволять йому опанувати специфіку професійної діяльності, набути навички самоосвіти та саморозвитку. Для цього необхідно забезпечити сприятливі умови для послідовного формування всіх структурних компонентів готовності майбутнього педагога до реалізації наступності дошкільної та початкової освіти.

Наступність дошкільної та початкової освіти як педагогічний процес забезпечення зв'язку між етапами розвитку дитини й організаційно-педагогічними, психолого-педагогічними умовами її розвитку на етапі переходу від дошкільного закладу до початкової школи, певною мірою закладено у стандарти дошкільної та початкової освіти, навчальні плани та робочі навчальні програми з конкретних дисциплін.

Позитивним слід вважати поєднання на педагогічному факультеті напрямів підготовки «Дошкільна освіта» та «Початкова освіта», що дозволяє при розробці структурно-логічних схем навчальних планів, робочих навчальних програм задовольнити освітні і кваліфікаційні потреби майбутніх педагогів, гарантувати їх готовність до забезпечення наступності у формуванні загальних навчальних умінь старших дошкільників і першокласників.

Серед основних завдань підготовки висококваліфікованих фахівців у ВНЗ слід виділити коригування педагогічної діяльності по забезпеченню психолого-педагогічного аспекту наступності дошкільної і початкової освіти; розробку моделі професійної готовності студентів до реалізації послідовності у роботі дошкільного закладу і початкової школи та технології поетапного формування професійної підготовки, що ґрунтується на принципах системності та неперервності; визначення, обґрунтування і експериментальну перевірку системи основних критеріїв цієї готовності.

Список використаних джерел

1. Белошистая А.В. Дошкольный возраст: формирование и развитие математических способностей / А.В. Белошистая // Дошкольное воспитание. – 2000. – №2. – С. 69-79.
2. Белошистая А.В. Математическое развитие ребенка в системе дошкольного и начального школьного образования : Дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02 «Теория и методика обучения (по отраслям знаний)» / А.В. Белошистая. – Москва, 2003. – 405 с.
3. Венгер Л.А. Восприятие и обучение (дошкольный возраст) / Л.А. Венгер. – М. : Просвещение, 1969. – 365 с.
4. Должикова Р.А. Реализация преемственности при обучении и воспитании детей в ДОУ и начальной школе / Р.А. Должикова, Г.М. Федосимов, Н.Н. Кулинич, И.П. Ищенко. – М. : Школьная Пресса, 2008. – 126 с.
5. Кочурова Е.Э. Преемственность методик обучения математике младших школьников и дошкольников: Автореф. дис. . канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теория и методика обучения (по отраслям знаний)» / Е.Э. Кочурова. – М., 1995. – 18 с.

The preparedness of the future specialists to put into practice the succession in the work of preschool institution and elementary school must be developed in the process of professional settling of the students with the major subject of Preschool Education.

Key words: *succession, preschool education, primary education, mathematical development.*

УДК 378.147

Горбатюк Р. М. *

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МОДЕЛЮВАННЯ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ- ПЕДАГОГІВ КОМП'ЮТЕРНОГО ПРОФІЛЮ

У статті зроблено спробу моделювання педагогічної системи, яка б дозволила здійснювати підготовку майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю нового типу. Досягненню цієї мети підпорядковані всі компоненти моделі педагогічної системи професійної освіти. Її практична цінність полягає у відображенні основних вимог, що пред'являються до сучасного фахівця в галузі системи професійно-технічної освіти.

Ключові слова: *педагогічна система, професійна підготовка, інженер-педагог, інформаційні технології, модель.*

Домінуючою тенденцією сучасного суспільства є розвиток інноваційних процесів в освіті [1]. Запровадження інновацій та інформаційних технологій, створення ринку освітніх